

YATRA NAAR MAJJHIMADESA

EEN PELGRIMSREIS NAAR HET MIDDENLAND

Guy Eugène DUBOIS is eveneens de auteur van:

ATTHAKAVAGGA—De Vrede van de Boeddha

VIPASSANA BHAVANA—Inzichtmeditatie

SATTA-VISUDDHI—De Zeven Zuiveringen

DHAMMA—Overdenkingen bij een Ultieme Werkelijkheid

DHAMMAPADA—Het Pad van Waarheid

KHAGGAVISANA-SUTTA

PARAYANAVAGGA—De Weg naar de Andere Oever

WOORDEN VAN WIJSHEID—De Dhammapada Zonder Exegese

ITIVUTTAKA—Zo is het Gezegd

KHUDDAKAPATHA—Korte Passages

YATRA NAAR MAJJHIMADESA

EEN PELGRIMSREIS NAAR HET MIDDENLAND

Guy Eugène DUBOIS
Voorwoord door eva van tulden

*'Sabbadanam Dhammadanam jinati'—
De gift van Dhamma is de grootste gift'
(Dhammapada, Gatha #354).*

Overeenkomstig deze uitspraak van de *Bhagavat* lijkt het vermarkten van Boeddha's wijsheid mij onheus en infaam.

Op dit boek rust derhalve géén copyright.

Wars van élk economisch motief mag het
gereproduceerd en verspreid worden
op álle mogelijke dragers
—electronisch, mechanisch, fotokopieën,
opnamen of op enige andere wijze—
zónder mijn toestemming.

D/2019/Guy Eugène Dubois, uitgever
Koninklijke Prinslaan 3/101 - 8670 Koksijde (Belgium)
gdubois.dhammabooks@gmail.com

Coverfoto: Cécile Poyet, *Veluvana, Rajagaha, India*
Vormgeving, Prepress & Design: GD
Gezet in Helvetica Neue & Times New Roman
Papier: Biotop crème FSC
Druk- en bindwerk: BraveNewBooks, Nederland

—Met Metta opgedragen aan Sudhir, mijn spirituele vriend,
mijn gelijkmoedige Indische kalyanamitta—

• Zoals vingers die naar de maan wijzen,
zo ontplooit dit geschrift een scala aan overdenkingen
van een pelgrim onderweg.
Het schildert de voortschrijdende ontwikkeling
van de ingevingen en de ideeën
die hem ten deel zijn gevallen.

Nergens kan er sprake zijn van absolute waarheid.
Nergens wordt iemand gevraagd iets te geloven.
Nergens is er een laatste woord te vinden.

Een pelgrim deelt gewoon de vruchten
die hij onderweg verzameld heeft
—dat is álles. •

Wei Wu Wei, *Why Lazarus laughed.*
The Essential Doctrine Zen-Advaita-Tantra, Prologue.

INHOUD

VOORWOORD	11
INLEIDING	17
BUDDHASASANA	39
ASHOKA - CUNNINGHAM - DHARMAPALA	57
LUMBINI	65
KAPILAVATTHU	75
RAJAGAHA	93
NALANDA	115
BODHGAYA	125
SARNATH	151
VESALI	195
KUSINARA	215
SAVATTHI	223
KOSAMBI	243
SLOT	249
BIBLIOGRAFIE	255
VOETNOTEN	263

VOORWOORD

Welgeteld één maal had ik een kortstondige ontmoeting met *Guy Dubois*: op vrijdag 4 mei 2018 in het *Boeddhistisch Centrum Ehipassiko* te *Deurne*, tijdens zijn *dhammatalk* (lezing) over de *Zeven Zuiveringen*, een uiterst ‘nuttige kapstok’—vergeef me de enigszins oneerbiedige verwijzing naar een boek van 489 bladzijden—om een *vipassana* inzichtmeditatie rond op te bouwen. De enige—en misschien laatste—*dhammatalk* die *Guy* ooit gegeven heeft, op rechtstreeks verzoek van zijn spirituele vriend *Paul Van hooydonck*.

Guy leerde op eigen houtje *Pali* en hij had een exemplaar van zijn nieuwste boek bij: een eigenhandige vertaling van de ‘*Dhammapada*’, een compilatie van 423 verzen toegeschreven aan de Boeddha *himself*. Eén van de bekendste en meest gelezen boeken uit de *Pali*-canon.

Ik was geïnteresseerd, maar het boek werd enkel ‘op aanvraag’ gedrukt, dus het zou even kunnen duren. Ik kribbelde mijn e-mailadres op een blaadje papier en toog huiswaarts.

Een tiental dagen later ontving ik een e-mail met de vraag welke boeken ik juist wilde bestellen. Ik stond toen vertrekkenklaar voor een fietstocht van een viertal maanden van *Antwerpen* naar de *Noordkaap* voor een goed doel, en verzocht *Guy* om de verzending uit te stellen tot september. Zonder dat ik erom vroeg en volledig gratis stuurde hij me een digitale versie van de *Dhammapada* ‘voor onderweg’, die ik uiteraard dankbaar downloadde op mijn mobieltje.

Tijdens de fietstocht gingen er nog enkele korte, eerder zakelijke mailtjes over en weer en veel later, op 4 november, ontving ik plots, samen met enkele andere ontvangers, dit bericht:

• *Heb in mijn metta-meditatie vandaag aan de vajrasana in Bodhgaya aan Ehipassiko en aan ieder van jullie individueel gedacht. Mogen jullie allen gelukkig zijn, vredig en bevrijd.*
Guy. •

Guy was in India op de locatie waar de Boeddha tot Verlichting kwam. Toen wist ik nog niet dat dit bezoek kaderde in een pelgrimstocht van zeventien gevorderde *yogi's* uit veertien landen langs alle plekken waar de Boeddha hen 2.600 jaar geleden was voorafgegaan.

Tot op 13 maart 2019 een PDF van het boek ‘*Yatra naar Majjhimadesa – een pelgrimsreis naar het Middenland*’ in mijn mailbox plofte, met een vriendelijk verzoek een kort voorwoord te schrijven.

Met de nodige schroom vatte ik de lectuur aan. *Guy* is auteur van 10 geannoteerde en becommentarieerde vertalingen van boeken uit de *Pali*-canon. Wie ben ik, (her) beginnend meditatiebeoefenaar en deeltijds fietsreiziger, om bij *zijn* pelgrimsreis een voorwoord te schrijven ?

Mijn eerste schuchtere doch ‘doorleefde’ aanraking met het Boeddhisme vond 20 jaar geleden plaats in *Ladakh* (Indische *Himalaya*), waar ik, in het kader van een ontwikkelingsproject, twee maanden inwoonde bij een boeddhistische familie om hen te helpen bij de oogst. De blijmoedige levenshouding van die mensen in de gure hooggebergte-omstandigheden waarin ze moesten zien te (over)leven boezemde me ontzag en respect in.

Wat een contrast met ons, eeuwig onvoldane, mopperende en verwende westerlingen... Ik kreeg er een les in nederigheid en voelde dat het goed was. Na de oogst bezocht ik per fiets nog enkele *gompas* (boeddhistische kloosters) in omliggende dorpen. In sommige bleef ik enkele dagen hangen, want ik voelde me er goed. Een mini-yatra.

Daarna fietste ik nog vier maanden door *Rajasthan* en *Gujarat*, las onderweg een aantal boeken en probeerde regelmatig te mediteren. Terug in België, opnieuw meegezogen in de maalstroom van de jachtige westerse maatschappij, verwaterden die prille meditatiepogingen, maar het zaadje was geplant...

Twintig jaar later mag ik, met een vertraging van enkele maanden en via de bemiddeling van het geschreven woord, *Guy's yatra* volgen langs tien plaatsen in India en Nepal waar de Boeddha in hoogsteigen persoon zijn voetafdruk achterliet.

Op iedere locatie maakt *Guy* de context aanschouwelijk waarin de Boeddha zijn leer ontwikkelde en aan de man/vrouw bracht, en lezen we de belangrijkste *suttas* of leerredes die hij er debiteerde. Hierbij benadrukt *Guy* dat de lezer zich te allen tijde moet realiseren dat *de Dhamma*, de originele leer van de Boeddha, niet samenvalt met de latere interpretaties door zijn ijverige volgelingen in de verschillende Boeddhistische tradities:

• *Dhamma en boeddhisme zijn geen synoniemen: wat de Boeddha écht gezegd én gedaan heeft, en wat zijn volgelingen ervan gemaakt hebben en tot op heden als ultieme waarheid beschouwen, is niet overlappend. Beide zijn géén 'copie conforme'. •*

Guy zweert bij de oorspronkelijke oudst gekende teksten en stelt zelfs zijn persoonlijke interpretaties in vraag. Hij beschouwt zichzelf als een vrij en onafhankelijk vrij onderzoeker. Ieder zweempje van devotie en idolatrie is hem vreemd. Hij noemt zichzelf evenmin een boeddhist. In de *Dhamma* heeft hij echter wél zijn persoonlijke waarheid gevonden. Niet enkel als theorie of abstract filosofisch wereldbeeld, maar ook vanuit experiëntiële—en tegelijk bevrijdende—flitsen van inzicht tijdens diepe meditaties.

Al vrij snel werden de sobere Boeddha en zijn nuchtere leer omgeven met schitterende sluiers van verheerlijking en vergoddelijking, getuige de vele Boeddha-beelden en andere parafernalia.

Daarom probeer ik hem in de hieronder *volgende 'short flew over the Buddhists' nest'* te schetsen als mens van vlees en bloed, zoals de auteur van dit boek hem ook ziet.

Rebel with a Cause

De eerste twee informatieve hoofdstukken over de *buddhasana* (leer van bevrijding) en de belangrijkste archeologische vondsten en conclusies geven de lezer de nodige bagage om de pelgrimage mee te lopen.

De tocht start in *Lumbini*, het geboortedorp van *Siddhattha Gotama* in het huidige Nepal dat pas tegen het einde van de 19de eeuw herontdekt werd. Rond enkele zeldzame authentieke archeologische vondsten werd de site heringericht als een lucratief bedevaartsoord, ‘niet meer dan een zorgvuldig gecreëerde perceptie’, zo lezen we. Nuchterheid troef bij de auteur van dit reisverslag.

In *Kapilavatthu*, de vergane stad waar hij tot zijn 29ste levensjaar woonde, leren we *Gotama* kennen als ‘rebel with a cause’. Hij volgt de wens van zijn vader niet en wordt geen wereldse heerser maar verlaat het paleis van afgeschermd weelde en genotzucht om in het échte leven geconfronteerd te worden met ziekte, ouderdom en dood—de vergankelijkheid die alle fenomenen op aarde karakteriseert en die aanleiding geeft tot ‘lijden’. *Gotama's* levensmissie is de oorzaken van dit alomtegenwoordige lijden te onderzoeken en een uitweg te vinden die iedereen, zonder onderscheid des persoons, op deze aarde kan realiseren. Dat wordt zijn leer, de *Dhamma*.

Sociaal bewogen debater

Rajagaha is de ‘vrije stad’ waar *Gotama* na zijn vertrek uit het paleis als bedelmonnik heen ging en waar hij na zijn Verlichting als ‘Boeddha’ of ‘Verlichte’ terugkeerde, een eerdere belofte nakomend aan de lokale koning. Hier ontpopt hij zich als een behendig *debater*.

Tussen de soms erg plastisch verwoorde leerredes die hij er afstak over de vergankelijkheid van het lichaam en de zintuiglijke bezoedelingen, zitten ook filosofische pareltjes zoals de *Hart-Sutra*—een *Mahayana*-visioen over de leegte van alle geconditioneerde fenomenen waarin het cryptische vers ‘*vorm is leegte en leegte is vorm*’ voorkomt. Een doordenkertje waarmee je even stil bent...

Een overtuigend *debater* moet je zijn om in een mum van tijd een grote schare volgelingen rond je te verzamelen, maar de Boeddha durfde ook openlijk het vigerend maatschappelijk systeem in vraag te stellen, wat—zoals blijkt uit een aantal moordpogingen—hem niet steeds in dank werd afgenomen.

In *Rajagaha*, bijvoorbeeld, stelde hij, onbezwaard door enige politiek correcte schroom, een plaatselijke volgeling van arme komaf, die eerder ‘door de mensen werd veracht, geminacht en geringschat’, ethisch op gelijke voet met een *brahmaan*, de kaste van de bevoorrechte religieuze elite. Ongehoord in de context van het strikt gescheiden Indische kastensysteem.

Wars van metafysische speculatie

In het nabijgelegen *Nalanda* ontwikkelt de Boeddha zijn opmerkelijk standpunt over, wat vele eeuwen later in de westerse filosofie, onder anderen door de Duitse filosoof *Immanuel Kant*, als het vrijwel onontkoombare ‘*metafysisch verlangen*’ van de mens gethematiseerd werd. De Boeddha legt er tevens de psychologische wortels van bloot, namelijk angst voor vergankelijkheid en de daaruit voortvloei-

ende gehechtheden. Het begrip ‘*metafysica*’ bestond toen nog niet, maar voor de Boeddha was het al duidelijk:

• *Monniken, alle asceten en brahmanen die theorieën verkondigen over het begin van de dingen en over het hiernamaals, zijn [...] als in een net gevangen.*

*Als ze opduiken, raken ze als het ware daarin verstrikt;
als ze opduiken, raken ze als het ware daardoor omsloten—
als in een net gevangen.* •

De verwoesting van *Nalanda* stemde me droevig. Het levert het zoveelste bewijs dat de mensheid als collectief zich nooit zal kunnen bevrijden uit wij-zij denken en al de wreedheid die daarmee gepaard gaat. De demoon *Mara* is velen te listig af en weet zelfs ‘*scholars*’ van het pad naar verlichting weg te lokken....

Gotama's Zelfrealisatie, de Dhamma en Guy's bocht van 180 graden

Vóór het hoera-verhaal van *Gotama's Zelfrealisatie* in *Bodhgaya*, waarna hij de status van Boeddha/Verlichte verwierf, lezen we eerst, in geuren van rotheid en kleuren die gepaard gaan met versterving, een beschrijving in *Gotama's* eigen woorden van zijn uitgemergelde lichaam na het mislukte experiment om via extreem doorgedreven ascetisme Verlichting te bereiken. Extremisme, van welke soort ook, leidt tot niets dan onheil. De zoveelste conclusie die nu nog steeds overeind blijft.

Van *Bodhgaya* begaf de Verlichte zich naar *Sarnath* om daar het ‘*Wiel van Dhamma*’ in gang te zwengelen opdat latere generaties ook het pad naar Verlichting zouden vinden en volgen. En wie, 2.600 jaar later, niet onverschillig bleef voor de vibrerende boodschap van dit *Dhamma-Wiel*, is onze generatiegenoot *Guy Dubois*. Boeddha's tocht van *Bodhgaya* naar *Sarnath* passeerde langs het huidige *Patna*, een stad aan de majestueus brede *Ganga*-stroom, langs wier oever ook *Guy* struinde tijdens zijn *yatra* in de voetsporen van de Meester. Daar heeft hij, in één korte maar krachtige eruptie van ongeveer anderhalve pagina, zijn verleden van zich afgeschreven. Een omslag om ‘U’—zoals in de Engelse term ‘*U-turn*’—tegen te zeggen, die des te meer aantoont welke weg *Guy* de voorbije 12 jaar heeft afgelegd. Erg inspirerend en hoopgevend...

Waarlijk, er is niets nieuws onder de zon !

Boeddha's Zelfrealisatie in *Bodhgaya* was een climax, maar wat me in dit verhaal over zijn levenswandel erg frappeerde en verheugde, was dat hij zich in *Vesali* manifesteerde als een voorvechter van gendergelijkheid.

En dat hij zich in *Savatthi* herbevestigde als de ‘*iconoclast*’ die de brahmaanse elite en het kastensysteem probeerde te ontmaskeren en onderuit te halen. Hierdoor kreeg hij zelfs te maken met seksueel getinte ‘*fake news*’ beschuldigingen om hem in diskrediet te brengen.

Daarnaast bleek hij geen wereldvreemde excentrieke ‘*weirdo*’, maar een gewiekst netwerker die de wereldlijke elites meesterlijk wist te bespelen en voor zijn zaak te winnen.

Ter afsluiting citeer ik, in navolging van *Guy*, met graagte de woorden van de boeddhistische atheïst *Stephen Batchelor*:

• *Siddhattha Gotama was een andersdenkende, een radicaal, een iconoclast. Hij wilde niets te maken hebben met de priesterlijke religie van de brahmanen. Hij verwierp hun theologie als onbegrijpelijk, hun rituelen als zinloos en de sociale structuur die erdoor werd gelegitimeerd, als onrechtvaardig.* •

Dat is gesproken !

eva van tulden
deeltijds medewerker Humanistisch Verbond Vlaanderen
Antwerpen, 11 april 2019

INLEIDING

Dit boek beschrijft de *yatra* ¹ van een collectief pelgrims in *Majjhimadesa* ² in het najaar 2018.

Dit *Middenland* correspondeert met de huidige deelstaten *Bihar* ³ en *Uttar Pradesh* in het noordoosten van India en het laagland van zuidelijk Nepal—de *Terai*—aan de voet van de *Himalayas*. ⁴

Alhoewel sommige, in de *Pali*-canon vermelde locaties, niet of niet meer exact kunnen geïdentificeerd worden, was *Majjhimadesa* in de tijd van de Boeddha een vastomlijnd geografisch en cultureel begrip.

De *Pali*-canon ⁵ omschrijft het *Middenland* als volgt:

• *Van de stad Kajangata in het oosten
tot de Salalavati-rivier in het zuidoosten
van de stad Satakannika in het zuidwesten
tot de brahmaanse stad Thuna in het westen
en het Usiraddhaja gebergte in het noorden.* •

Deze streek—ooit het epicentrum van één van de meest erudiete civilisaties die de mens heeft voortgebracht—schiep een cultuur waar de Grieken tijdens de hellenistische periode met bijzonder ontzag naar opkeken: ⁶

• *Waar het woord van bhikkhu Nagasena het net van de suttas
ontafelde aan de Griekse koning Milinda, ⁷
diep duikend in de Abhidhamma ⁸ en de Vinaya ⁹
—kleurrijk zowel door parabels
als naar methoden.* • ¹⁰

De *Majjhimadesa* was de broedkamer van de *Dhamma* ¹¹—de Leer van de Boeddhas. ¹² Het is het gebied waar de Boeddha geboren werd, waar hij tot Zelfrealisatie kwam, waar hij predikte en het *parinibbana* bereikte.

In Boeddha's tijd waren overgrote delen van het *Middenland* bedekt met junglevegetatie. De fauna was veelzijdig en bestond o.m. uit leeuwen, tijgers, herten, olifanten en neushoorns.

De Boeddha omschreef zijn ruwe habitat als volgt: ¹³

• *Een streek karig met aangename bosjes,
attractief natuurschoon en bevallige meren.
Talrijker zijn de ruige plaatsen, de ondoorwaadbare rivieren,
het struikgewas vol doornen en ontoegankelijke bergen.* •

Momenteel is de *Majjhimadesa* door ontbossing, industriële en menselijke vervuiling en overpopulatie een quasi boomloze vlakte met een ongeziene luchtver-

vuiling. Het is één van de meest verpauperde en gepollueerde gebieden ter wereld. De lokale bevolking bestaat voor het grootste gedeelte uit hindoes en moslims. Autochtone boeddhisten vormen een uitzondering: de meeste boeddhistische tempels, kloosters en bedevaartplaatsen worden—met een buitengewone zorg en een uitzonderlijke devotie—onderhouden door allochtone *bhikkhus* en *bhikkhunis* van Zuidoost Aziatische origine.

Het is in dit *Middenland* dat een zorgvuldig samengesteld, kosmopolitisch gezelschap van 17 gevorderde *vipassana-yogi's* uit 14 landen hun pelgrimstocht liepen. Zij volgden dezelfde weg die *Siddattha Gotama* 2.600 jaren geleden voorving. Zij liepen het pad van de *Mahapurisa*,¹⁴ zoals het extensief beschreven staat in de *Tipitaka*¹⁵ en in de *Vinaya Mahavagga*.¹⁶

Dit groepje *mediteerders*—*Kalyanamittas*¹⁷ *pur sang*—vormde gedurende vijf weken mijn *Sangha*. Een reizende *Sangha* op zoek naar innerlijke *bevrijding*...

Dhammapada:¹⁸

• *Caran ce nadhigaccheyya
seyyam sadisam attano
ekacariyaram dalham kayira
natthi bale sahayata.*

*Wie op reis geen metgezel tegenkomt,
Die beter is dan hemzelf,
Of zijn gelijke is,
Moet resoluut alléén verder gaan.
Neem geen dwaas tot metgezel. •*

Een pelgrimstocht mogen maken in zulk eminent gezelschap is een bijzonder geschenk. *Kalyanasahaya*.¹⁹ Het *Middenland* als een *yatri*²⁰ kunnen doorkruisen op mijn leeftijd is een toegift. Om mijn inzicht²¹ in de *buddhasasana*²² te verdiepen.

We verbleven uitsluitend in zowel boeddhistische kloosters van alle tradities²³ als in *vipassana*-centers, wat, in beide gevallen, borg staat voor basale, maar erg hygiënische toestanden.

Het voedsel was exclusief vegetarisch, wat in ruraal India, vooral vanuit profylactisch oogpunt, de absolute voorkeur geniet boven vlees of vis. Zodat alles wat voeding, overnachting en hygiëne betreft naar best vermogen afgedekt was.

En tenslotte—maar dit is zo *obvious* dat énkél het noteren ervan een aberratie vormt—het aanhouden van de acht precepten (*P. attha sila*)²⁴ gedurende de hele tocht: niet doden, niet liegen, niet stelen, geen seksueel wangedrag, geen geestverruimende middelen, het verhinderen van het opwekken van zintuiglijke emoties door o.m. het mijden van gelegenheden van vermaak, sierraden, parfum e.d. en het vaste voornemen om tot verdere *bevrijding* te komen.

Leven als een *anagarika*.²⁵ Om als druppel een stroom te worden die naar de oceaan vloeit. In plaats van een separate waterdruppel te zijn. Zoals *Thich Nhat Hanh* in de *Plum Village Song*:

• *Quiero ir como un río, no cómo una gota de agua.
Vamos a fluir en armonía,
renunciando al egoísmo.*
*Quiero ir como un río, no cómo una gota de agua.
Aprenderemos a vivir con plena conciencia,
verdaderamente uno para el otro.*
*Qué refrescante es la corriente de espiritualidad.
Qué maravilloso es ser capaz de ver
que todos somos agua.
Quiero ir como un río,
no como una gota de agua.
Seguro vamos a llegar
al mar de paz, amor y claridad.* •

Zulke *yatra* is een hele expeditie voor een *yogi* op leeftijd. Een wekenlange tocht door één van de armste gebieden ter wereld. Met een weinig aantrekkelijk klimaat. Met een moordende pollutie.²⁶ En een immense populatie die zodanig verpauperd²⁷ is dat geweld en struikroverij een haast aanvaardbare levensmodaliteit vormen. Het is een reis die een gedegen organisatorisch-technische en proactieve medische voorbereiding vergt.

Ik zal me tevreden (moeten) stellen met sobere accommodaties, simpele maaltijden en basaal transport. Ik moet me voorbereiden op Indische toestanden, d.i. op chaotische gekte in het kwadraat—in één van de meest achtergestelde streken van dit reusachtige subcontinent-in-ontwikkeling.

Me erop trainen dat alles kan (en zal) verkeerd lopen: vertragingen allerhande; overbevolkt openbaar vervoer; administratieve rompslomp; ambtelijk ongemak; *bakchich*; sensoriele *overkill* van geuren en smaken; lucht die zo toxisch is dat je het kunt proeven; ondrinkbaar drinkwater; veelvuldige stroomonderbrekingen; afspraken die steeds te laat komen; zweetlucht; *dacoits*²⁸ die na zonsondergang op alle plaatsen kunnen opduiken; begerige, opdringerige *wallahs*;²⁹ een allesomvattende pollutie; een verschroeiende hitte; dubieus eten; monotoon voedsel; reusachtige kakkerlakken met immens lange voelsprietten; overstromingen; gebrek aan internet en aan airconditioning; gastro-intestinale ongemakken; muggen; slangen; insecten in allerlei vormen en hoedanigheden; vuile toiletten of nog erger: het compleet gebrek aan sanitaire voorzieningen...

Kortom: de courante levensomstandigheden van Noordoost-India en het zuiden van Nepal.

Maar ook hier zal de *Dhammapada* mijn richtsnoer zijn:³⁰

• *Sabbattha ve sappurisa vajanti na kamakama
lapayanti santo
sukhena phuttha atha va dukhena
na uccavacam pandita dassayanti.*

*De bedachtzamen streven niet onder alle omstandigheden
naar zintuiglijk genot.
Zij wauwelen niet [over streven naar zintuiglijk genot].
Wanneer zij getroffen worden door geluk of pijn,
zijn zij noch uitbundig, noch neerslachtig. •*

Ik zal de moed moeten vinden om de kracht te ontwikkelen om met héél véél *metta* de kreupelen, de bedelaars, de haveloze kinderen met hun smekende moeders recht in de pathetische ogen te kijken. Om mededogend mijn hart open te stellen—het ontwikkelen van vriendelijkheid voor mezelf en voor de anderen. Vooral ‘mijn’ wereld—I, me, mine—los te laten. Los-Te-laten. Het ontwikkelen van mededogen en wijsheid. *Karuna* en *panna*.

Ik zal de *Ganga* per boot bevaren en te voet haar heilige oevers belopen. Haar vruchtbare alluviale afzettingen gadeslaan. Diep buigend de aarde aanraken op de plaats waar de *Bhagavat* haar bezwoer. De aarde als getuige nemen. Me verbinden met het universum en met alles wat erop leeft. ³¹ Zoals de Meester deed. En mediteren aan de *bodhi*-boom. Zijn boom van inzicht die ook de mijne is. Luisteren naar de *Dhamma*—‘onpeilbaar als het hele universum; subtiel als een dauwdruppel’. ³²

Ik zal de schier eindeloze mostaard-, kool-, bonen-, rijst- en linzenvelden overschouwen. De benauwend stoffige, monotone wegen van Noord-India trotseren. Het door industriële *intake*, residu van kunstmest, feces, verrotting en ontelbare crematies verontreinigde water observeren. Met de overweging dat wat ik visueel en mentaal opneem slechts een fractie vormt van de bacteriologische bezoedeling die deze reusachtige watermassa met zich meedraagt. ³³

Contradictio in terminis: de meest spirituele stroom van de wereld vormt—van haar *Himalaya*-bron in *Gomukh* tot *Gangasagar*, waar ze zich in de Golf van Bengalen stort—één reusachtige catastrofale open riool en ecologische ramp, die vooral in *Bihar* jaarlijks duizenden mensenlevens eist door de verschrikkelijke pollutie en door de oncontroleerbare overstromingen, een rechtstreeks gevolg van de steeds intenser en frequenter wordende tropische *moessons*. ³⁴

Ik zal aan de lijve ondervinden of de zgn. *spiritual vibes* van *Varanasi* met zijn rituele wassingen en publieke lijkverbrandingen de gevoelige snaar in mij kunnen raken. Méér voor de hand liggend lijkt me dat dit grotesk spektakel van vormen vooral haar immense leegte zal illustreren. En zoals de Boeddha het leerde, me—*de visu*—de onmogelijkheid zal bevestigen om door rituelen en rituelen gezuiverd te worden. ³⁵

Fysiek en mentaal goed voorbereid voelt deze tocht niet als een eruptie van de laatste krachten die zich nog in dit oude lijf bevinden. Ik onderken het meer als

de bevestiging van de intrinsieke spirituele transformatie die zich de laatste jaren spontaan in mij voltrokken heeft.

Summier verhaalt *Siddhattha Gotama's* ³⁶ *odyssee* zich als volgt: hij werd geboren in de 5de eeuw vóór GTR ³⁷ in *Lumbini*, een onooglijk dorpje in de *Terai*-laagvlakte van Nepal, aan de voet van de *Himalayas*.

De eerste 29 jaar van zijn leven bracht hij door in *Kapilavatthu*, de hoofdstad van een onafhankelijke oligarchische republiek, ³⁸ gekend onder de naam *Sakya Ganarajya*, ³⁹ in het noorden van het huidige India. Zijn vader, *Suddhodana*, was er de gemandateerde leider van de *Sakyas*, een *Kshatriya*-clan. ⁴⁰ Het is in *Kapilavatthu* dat zijn wereldse conditionering geen verf pakte, ondanks de verwoede pogingen van zijn vader om hem voor wereldse zaken te interesseren.

Siddhattha 'verliet het huis' en trok de thuisloosheid in om een antwoord te zoeken op en zich te bevrijden uit het knagende gevoel van onvrede (*P. dukkha*) ⁴¹ dat elke mens zijn hele leven met zich meezeult.

Hij begaf zich naar *Rajagaha*, waar hij *jhana*-meditatie ⁴² beoefende onder leiding van *Alara Kalama* en *Uddaka Ramaputta*— destijds twee uitmuntende spirituele leraren in de *Ganga*-vallei. Geen van beide meditatie-technieken leidden *Siddhattha* tot bevrijding. Consequent met zichzelf verliet hij beide *gurus*. Hij trok over de verstikkende, stoffige vlakten van de *Ganga*-vallei naar het grotten-complex in het *Dungeshwari*-gebergte.

Hij sloot zich daar aan bij een groep van Vijf Gezellen (*P. panca vaggiya*), ⁴³ waarmee hij een uiterst rigoureuze ascetisme ⁴⁴ beoefende in de grot van *Mahakala*, op een 15-tal kilometer van *Uruvela*—het latere *Bodhgaya*. Maar ook deze ascetische praktijken brachten hem geen doorbraak naar bevrijding en innerlijke vrede.

Siddhattha verliet de vijf asceten en vervolgde zijn weg naar *Uruvela* waar hij 'vervuld van genade en van diep mededogen' op 35-jarige leeftijd tot Zelfrealisatie kwam en Boeddha—de Verlichte, de Ontwaakte—werd.

Vervolgens trok hij westwaarts naar *Sarnath*, ten noorden van de stad *Varanasi*, waar hij zijn eerste lering gaf aan de Vijf Gezellen in het Hertenkamp, en zo het *Wiel van de Leer* in beweging zette (*P. dhammacakkappavattana*).

Vervolgens doorkruiste de Boeddha gedurende 45 jaar het *Middenland* om zijn Leer uit te leggen en te verduidelijken.

In het *Upavattana*-bos in *Kusinara* tenslotte kwam zijn vormelijk verhaal ten einde en bereikte hij het *parinibbana*. ⁴⁵

Tot zover het *exposé* van een Ontwaakt Leven.

Op mijn pelgrimstocht zal ik Boeddha's favoriete meditatieplaatsen bezoeken. De *Gierenpiek* in *Rajagaha*, waar hij—in *Mahayana-modus*—de *Hart-Sutra* en de *Lotus-Sutra* ⁴⁶ declameerde. Maar eveneens zijn doortocht in *Kosambi*, waar *upasika* ⁴⁷ *Khujjuttara* zijn leerstellingen in de *Itivuttaka* ⁴⁸ noteerde. En tenslotte het gemanicuurde *Jetavana Anathapindika* ⁴⁹ in *Savatthi*.

En in de marge van deze absolute *referentiepunten* de minder prominente historische plaatsen die hij gedurende zijn 45-jarige prediking heeft bezocht: *Nalanda*, *Patna* en *Kesariya*. Plaatsen die, voor mij persoonlijk, kernhout bevatten.

Zo ga ik *Ashoka* achterna, die in 249 vóór GTR de Acht Grote Plaatsen bezocht—de *Atthamahathanani*. ⁵⁰ Deze keizerlijke pelgrimstocht die, letterlijk en figuurlijk, een reis van mijlpalen was: waar *Ashoka* voorbijging plaatste hij reusachtige zuilen, bouwde hij *stupas* met relieken van de Boeddha en liet inscripties kerven op rotsen om zijn tocht langs de boeddhistische heiligdommen te vereeuwigen. *Ashoka*'s leeuwenbrul—de ijdelheid van een *cakkavatti*. ⁵¹

Verder loop ik eveneens de weg van de ontelbare Chinese pelgrims, die in de meest penibele omstandigheden, op gevaar van hun leven, hun *yatra* maakten naar de plaatsen waar de Boeddha leefde en er zijn bevrijdingsleer verkondigde. En die er zo, onbewust en indirect, voor gezorgd hebben dat vele boeddhistische *Sanskriet*-teksten en vertogen, ⁵² via een Chinese vertaling, de mohammedaanse *jihad*-razernij van het einde van de 12de eeuw hebben overleefd (*cf. infra*).

Bij de aanvang van deze *yatra* voel ik me heel nederig.

Vooraleer de Boeddha op 80-jarige leeftijd stierf, stelde hij dat het—voor diegenen die vertrouwen (*P. saddha*) hebben in de *Dhamma*—van groot nut zou zijn om een pelgrimsreis te maken naar de plaatsen die zijn leven gemarkeerd hadden. ⁵³

- *Er zijn vier plaatsen, waarvan het bezoeken sterke emoties zal oproepen bij hen die vertrouwen in zich dragen.*

Welke vier plaatsen ?

*Het is de plaats, Ananda, waar een persoon
met vertrouwen kan zeggen:
“Hier werd de Tathagata geboren.”*

*Het is de plaats, Ananda, waar een persoon
met vertrouwen kan zeggen:
“Hier kwam de Tathagata tot Zelfrealisatie.”*

*Het is de plaats, Ananda, waar een persoon
met vertrouwen kan zeggen:
“Hier zette de Tathagata het Wiel van de Dhamma in beweging.”*

*Het is de plaats, Ananda, waar een persoon
met vertrouwen kan zeggen:
“Hier bereikte de Tathagata parinibbana.”*

*De bhikkhus, de bhikkhunis, de upasakas en de upasikas⁵⁴
die vertrouwen in zich dragen, moeten deze plaatsen bezoeken. •*

Maar hij voegde er wel een determinerende voorwaarde aan toe:⁵⁵

• *Uddham, tiriyaṃ apacinam,
yavata jagato gati
samavekkhita va dhammanam
khandhanam udayabbayam.*

*Waar je ook reist in deze wereld,
boven, over of onder;
observeer en mediteer steeds over
het ontstaan en vergaan van alle samengestelde dingen. •*

Ik heb me strikt voorgenomen om mijn tijd niet te ontsieren met bijkomstighe-
den. Duidelijker: ik wil me limiteren tot de essentie van de *Dhamma*. Me beper-
ken tot de kern van Boeddha's leer. Zonder me in te laten met achterhoedege-
vechten tussen de verschillende tradities en *lineages*. Zonder te verdwalen in
speculatie. Over het geslacht van de *gandhabbas*.⁵⁶ Kortom: me te concentreren
op de *Dhamma* zoals de Boeddha het geleerd heeft. Niet zoals zijn volgelingen
het in een religie gegoten hebben.

Op deze manier wil ik in de voetsporen van de *Bhagavat*⁵⁷ lopen. Om de pijn
van de geconditioneerde werkelijkheid verder uit dit lijf te rukken.⁵⁸ Om tijdens
deze pelgrimstocht voortdurend '*in Dhamma te verwijlen*'.⁵⁹ Om mijn begrip in
de *tilakkhana*⁶⁰ te cultiveren—de énige werkelijkheid die alle fenomenen om-
vat, penetreert en verzadigt. Het zuivere inzicht (*P. samma ditthi*) in de vergan-
kelijkheid van alle dingen (*P. anicca*), dat door *élke* alerte en gelijkmoedige *yogi*
experiëntieel *ervaren*⁶¹ kan worden en hem/haar in staat stelt om (op zijn minst)
stroombetreding (*P. sotapatti*) te realiseren in *dít* leven.

Deze innerlijke *yatra* zal ik ondernemen met *saddha*.⁶² Met overtuiging. Met fi-
ducie. Met stevig verankerd vertrouwen.⁶³ Met respect (*P. sakkaccakiriya*).⁶⁴ En
met volharding (*P. adhitthana*).⁶⁵

Saddha geeft de *yogi* in mij de kracht om de *Dhamma* in praktijk te brengen. In
de overtuiging dat, zonder *saddha*, Zelfrealisatie (*P. nibbana*)⁶⁶ niet mogelijk is.

Sutta-Nipata:⁶⁷

• *Saddha tarati ogham,
appamadena annavam.
Viriyena dukkhamacceti.
Pannaya parisujjhati.*

Door vertrouwen steekt de yogi de stroom ⁶⁸ *over.*
Door oplettendheid bedwingt hij de zee.
Door ijverige volharding overwint hij dukkha en angst.
Door wijsheid ⁶⁹ *wordt hij gezuiverd. •*

Sakkaccakiriya voor de vrucht (*P. phala*); voor het resultaat van de beoefening: bevrijding (*P. vimutti*) uit *dukkha* en innerlijke vrede (*P. santi*).

Adhitthana opdat mijn aandacht in de beoefening niet zou verwelken.

Sudhir, mijn uiterst vriendelijke Indiase *go-between*, die me door het *Vipassana Research Institute (VRI)* werd toegewezen als ultieme reddingsboei voor alle mogelijke peripetieën bij de voorbereiding van mijn tocht, verzekert me, in haast elke mail, van de blijvende vreugde en transformatie die me te beurt zal vallen wanneer ik het pad fysiek beloof dat de Boeddha heeft bewandeld.

Hij is mijn zachte, gelijkmoedige *kalyanamitta*, die me telkens weer verbaast met zijn accurate kennis van de geschriften (*P. pariyatti*), maar nog véél meer met zijn gerealiseerd penetrerend inzicht (*P. pativedha*)—het resultaat van frequente én langdurige meditatie sessies (*P. patipatti*) in *Dhamma Tapovana*, het *Long Course Vipassana Meditation Center* van *Igatpuri*. ⁷⁰

Sudhir ⁷¹ draagt zijn naam met verve. *Nomen est omen*.

Uiterst behendig en oosters-gewiekst test hij voortdurend mijn *Sanskriet-* en *Pali-*kennis. Peilt hij naar mijn doorzicht in de *suttas*. Gedwee ga ik mee in zijn subtiele spelletjes. Ik weet dat hij perfect beseft dat ik zijn listigheid doorzie. Onschuldige intellectuele robbertjes tussen gelijkgezinden. Samen met hem mediteren zal innerlijke vreugde scheppen.

Dhammapada: ⁷²

• *Sace labhetha nipakam sahayam*
saddhimcaram sadhuviharidhiram
abhibhuyya sabbani parissayani
careyya ten'attamano satima.

Als je een verstandige metgezel kunt vinden,
een medereiziger die deugdzaam is en wijs,
die alle gevaren overwonnen heeft,
blijf dan bij hem, gelukkig en aandachtig.

No ce labhetha nipakam sahayam
saddhimcaram sadhuviharidhiram
raja va ratham vijitam pahaya
eko care matanga'ranne va nago.

Als je geen verstandige metgezel kunt vinden,
een medereiziger die deugdzaam is en wijs,
ga dan je eigen weg.

*Zoals een verslagen koning zijn veroverd koninkrijk verlaat,
of zoals een olifant in de Matanga wildernis
zijn kudde [verlaat] !*

*Ekassa caritam seyyo
natthi bale sahayata
eko care na ca papani kayira
appossukko matanga'ranne va nago.*

*Het is beter om alleen te leven:
een dwaas vormt geen goed gezelschap.
Leef alleen en doe geen kwaad,
zorgeloos, als een olifant in het bos. ♣*

Ik zal deze reis maken met open vizier: dit wordt *géén* toeristenreis om de monotonie van de dagdagelijkse werkelijkheid te ontvluchten; evenmin om de knagende innerlijke onrust uit te drijven van hersenschimmen uit een gevorderd verleden. Oude *dukkha* (*P. kukkucca*). Of om de existentiële angst, en de rusteloos en radeloosheid te temperen voor datgene wat nog komen moet. Toekomstige *dukkha* (*P. uddhacca*).⁷³

Dit wordt een reis om de werkelijkheid van de fenomenen te *zien*: *yatha bhuta nana dassana*. Dit wordt een innerlijke reis om *dukkha* te *begrijpen* in al haar facetten en om de oorzaak van deze alomvattende onvrede los te laten.

Ik zal me spiegelen aan de man in wiens voetsporen ik loop. Me onderdompelen in de essentie van Zijn leer. Me laven en verzadigen (*P. pharati*)⁷⁴ aan de *oorspronkelijke* inzichten van Zijn wijsheid. De Rebel die het Vrij Onderzoek⁷⁵ prdikte en met *trial & error* tot Zelfrealisatie kwam.⁷⁶ Die het geloof in god loochende. Die het kastensysteem verwierp en die elke discriminatie uitsloot. Op mijn reis neem ik deze Dwarsligger, deze Grote Man—deze *Mahapurisa*—als richtsnoer. Als schietlood. Door dezelfde weg te lopen die Hij liep. Niet *achter* Hem. Maar *naast* Hem. En *in* Hem. *Buddham saranam gacchami*.

En niet zijn Belager. De Geweldenaar die de Wereld van de Vormen voortdurend hertekent en heimelijk naar zijn hand zet. De antagonist die in ieder van ons—op élk moment—begoocheling creëert. De perfide Verleider die—in India wellicht intenser dan elders—de zintuigen prikkelt. De *virtual influencer* die de vormen schept met zijn duizend handen die elk een wapen dragen. *Mara*, de koning van de duisternis, gezeten op zijn trompetterende olifant *Girimekhala*,⁷⁷ die triomfantelijk zijn geniepige troepen van onwetendheid, verlangen en afkeer aanvuurt.⁷⁸

Ik zal mijn zintuigpoorten zorgvuldig bewaken zoals beschreven in de *Kumma-Sutta*:⁷⁹

♣ *Er was eens, Monniken, een schildpad die 's avonds langs de oever van een meer naar voedsel zocht.*

*Maar op hetzelfde moment zocht op dezelfde plaats een jakhals
ook naar voedsel.*

*De schildpad had de jakhals van ver gezien en doordat hij het
gevaar onderkende bleef hij volkomen stil en rustig
met zijn poten en zijn nek ingetrokken onder zijn pantser:*

*De jakhals echter had ook de schildpad opgemerkt, bleef op die
plaats rondzwerven en dacht bij zichzelf:*

*‘Zodra de schildpad met zijn poten en zijn nek beweegt, zal ik hem
onmiddellijk grijpen, zijn hoofd afrukken en hem opeten’.*

*Maar doordat de schildpad aandachtig bleef én volkomen stil en
rustig in de vijver bleef liggen verloor de jakhals zijn interesse
in zijn prooi en vertrok.*

De Boeddha sprak als volgt:

*‘Op een identieke manier, Monniken, zwerft Mara, voortdurend en
onophoudelijk rond je heen, denkende: Misschien krijg ik een kans
door middel van het oog., van het oor..., van de neus..., van de
mond..., van het lichaam..., van gedachten...
Daarom, Monniken, moeten jullie de zintuigpoorten
goed bewaken.*

*Wanneer je een vorm ziet met het oog, grijp er niet naar—noch
naar het geheel, noch naar details ervan—zodat slechte, onheil-
zame hoedanigheden als verlangen of afkeer
je niet kunnen overweldigen.
Beoefen terughoudendheid.
Bewaak de zintuigpoort van het oog.*

*Wanneer je een geluid hoort met het oor, grijp er niet naar—noch
naar het geheel, noch naar details ervan—zodat slechte, onheil-
zame hoedanigheden als verlangen of afkeer
je niet kunnen overweldigen.
Beoefen terughoudendheid.
Bewaak de zintuigpoort van het oor.*

*Wanneer je een geur ruikt met de neus, grijp er niet naar—noch
naar het geheel, noch naar details ervan—zodat slechte, onheil-
zame hoedanigheden als verlangen of afkeer
je niet kunnen overweldigen.
Beoefen terughoudendheid.
Bewaak de zintuigpoort van de neus.*

*Wanneer je een smaak proeft met de tong, grijp er niet naar—noch
naar het geheel, noch naar details ervan—zodat slechte, onheil-
zame hoedanigheden als verlangen of afkeer
je niet kunnen overweldigen.
Beoefen terughoudendheid.
Bewaak de zintuigpoort van de tong.*

*Wanneer je een tactiele gewaarwording voelt met het lichaam,
grijp er niet naar—noch naar het geheel, noch naar details er-
van—zodat slechte, onheilheden als verlangen of
afkeer je niet kunnen overweldigen.
Beoefen terughoudendheid.
Bewaak de zintuigpoort van het lichaam.*

*Wanneer er een gedachte opkomt in de geest,
grijp er niet naar—noch naar het geheel, noch naar details er-
van—zodat slechte, onheilheden als verlangen of
afkeer je niet kunnen overweldigen.
Beoefen terughoudendheid.
Bewaak de zintuigpoort van de geest.*

*Monniken, wanneer je de zintuigpoorten goed bewaakt,
krijgt Mara geen enkele kans.
Hij verliest zijn belangstelling voor je en verdwijnt,
net zoals de jakhals met de schildpad. •*

Ik zal spiritueel aan Mara voorbij gaan. *Aticca*.⁸⁰

Hiervoor zal ik de Zeven Factoren van Ontwaken (*P. sambojjhanga*)⁸¹ beoefenen en cultiveren. Ik zal ze dagelijks reciteren en in mijn geest laten verblijven, overeenkomstig de *Bojjhangaparitta*:⁸²

• *Samsare samsarantanam
sabbadukkhavinasake;
sattadhamme ca bojjhange,
Marasenappamaddane.
Bujjhitva ye cime satta,
tibhava muttakuttama;
ajatim ajarabyadhim,
amatam nibbhayam gata.*

*Voor de wezens die gevangen zitten in samsara⁸³
en die dit lijden willen uitroeien
door Mara's leger te verslaan,
bestaan de Zeven Factoren van Verlichting.
Door deze Zeven Factoren in zichzelf te realiseren
zullen deze ariya's⁸⁴ zich bevrijden
van de drie bestaanskenmerken
en zich vrijmaken van geboorte, ziekte en ouderdom;
Zij zullen het Doodloze ervaren
En zich bevrijden van hun [existentiële] angst. •*

Het wordt een *pelgrimstocht* zonder vooroordeel. Zonder taboe. Een tocht door een land met een eeuwenoude cultuur en beschaving, waar het contrast tussen het noumenale en het fenomenale (nog steeds) flinterdun is. Waar een doorwinterde *yogi* géén enkele bemiddelaar duldt. Geen enkel hoofd gedooft boven zijn eigen hoofd. Een land met evenveel *devas* en *pujas*⁸⁵ als er inwoners zijn. Een polytheïsme dat—uit de aard der dingen—niet statisch is, maar voortdurend mee-evolueert met de wensen en besognes van zijn individuele scheppers.

Een subcontinent met een verbijsterende spirituele rijkdom temidden van een onbeschrijflijke materiële armoede.

Ik neem me voor om, zoals *Siddattha—Sir Edwin Arnold* parafraserend—steeds dezelfde vraag te blijven herhalen: *'Is this that happy earth they brought me forth to see...?'*⁸⁶

Ik zal deze reis niet enkel in de tien directies⁸⁷ overdenken. Ik zal er een elfde aan toevoegen. Mijn aangeboren nieuwsgierigheid exploreren met mijn Derde Oog. Door mijn vastgeroeste, geconditioneerde ideeën en opinies los te laten.⁸⁸ Door naar de fenomenen te kijken op een spiegelende manier. Enkel zien. Horen. Ruiken. Proeven. Voelen. Zonder de meeslepende maar zelfverzonnen verhalen van mijn geest. Zonder dat ik *'weggevaagd wordt door de drama's van het proces.'*⁸⁹

Deze elfde richting wordt mijn innerlijke reis. Een reis die *'mijn inzicht in het loslaten van ouderdom, ziekte en dood verdiept'*.⁹⁰ Intrinsieker: inzicht in het loslaten van alles wat me zorgen baart om te verliezen. Inzicht in de dingen waarmee ik me identificeer. Inzicht in het feit dat verdriet en pijn geboren worden uit wat me lief is.⁹¹

Ik zal de verschijnselen bekijken als uiterst efemeer, als voorbijgaand, als toevallig en zonder enige eigen identiteit. Afhankelijk ontstaan. *Paticca samuppada*. Niet meer geïnteresseerd zijn in deze toch maar ontgoocheling brengende fenomenen. Méér: al deze verschijnselen die toch aan elke controle ontsnappen vervelen en vermoeien mij. *Nibbida*.⁹²

Een spirituele reis die—eveneens uit de aard der dingen—slechts op gevorderde leeftijd overvloedig vruchten draagt. *Sannyasa*.⁹³

Ik zal op pad gaan als een pelgrim. Als een *samana*. Mijn huis verlaten om zwerfend een oude man, een zieke man en een lijk tegen te komen. En tenslotte een bedelmonnik, die mijn *kalyanamitta* wordt en die me leren zal *voorbij* mijn geconditioneerde grenzen te gaan. Samen zullen we de pelgrimstocht aanvatten. Langs de vele ruïnes van tempels, *stupas* en rivieroeveren. In het *Middenland* van *Jambudipa*, zoals het antieke India genoemd werd.⁹⁴ Op zoek naar bevrijding en innerlijke vrede. Naar Zelfrealisatie.

Deze innerlijke reis wordt mijn *persoonlijk* pad dat zich spontaan zal ontwikkelen uit een caleidoscoop van zintuiglijke waarnemingen en spirituele ervaringen. Als een rinoceros zal ik mijn eigen weg gaan: *'eko care khaggavisanakappo'*.⁹⁵ Mijn persoonlijk pad van waarheid volgen. Het huis verlaten. Als een thuisloze de wereld intrekken.

- *Ik zal mijn eigen eiland zijn. Mijn eigen toevlucht.
Met niemand anders als mijn toevlucht.
Met de Dhamma als mijn eiland.
Met de Dhamma als mijn toevlucht.
Met geen andere toevlucht.* •⁹⁶

Ik zal een ongelimiteerd pad lopen. Me niet laten inpakken door ook maar enige *tijdelijke* toestand, vorm of verschijnsel.

Udana: 97

• *Yanca kamasukham loke,
yancidam diviyam sukham,
tanhakkhayasukhassete,
kalam nagghanti solasim.*

*Elk zintuiglijk geluk in de wereld,
elk hemels geluk,
is geen yota waard
van de gelukzaligheid
dat de vernietiging van
verlangen geeft. •*

Het pad van een vrije denker die zich niet laat inperken door enige doctrinaire macht. Een pad dat alle oppervlakkige vormen, concepten en woorden ontmaskert. Een pad dat de dingen benoemt zoals ze zijn. Zónder politieke correctheid. Zónder *politique politicienne*. Een pad met een instelling van verzaking. Van verloochening. Van persoonlijke afwending van alledaagse dingen. *Nekkhamā*. Met de bereidheid om de dingen te ervaren zoals ze zijn. Niet zoals ik *wil* dat ze zijn. Of juist *niet* wil dat ze zijn. Of *denk* dat ze zijn.

Een pad dat de gespleten pen van dogmatische boeddhistische scholastici bloot legt, net zoals de *Nag Hammadi*-teksten ⁹⁸ de leugenachtigheid van de christelijke bijbelteksten haast forensisch aanschouwelijk maakt.

Een pad dat géén enkele onvolkomen poging tot bevrijding van buitenaf verdraagt. Een pad zonder hoofd boven mijn hoofd. Een pad dat voor het realiseren van Zelfrealisatie ⁹⁹ uitsluitend naar *binnen* kijkt. Een pad '*like a fire, when its fuel is burnt up*'. ¹⁰⁰ Maar eveneens een pad dat de nederigheid van elke *pelgrimage* in zich draagt. Een pad waar de *yogi*, die tot realisatie komt, volkomen ontraceerbaar wordt '*zoals de vlucht van vogels in de lucht*'. ¹⁰¹

Ik vertrek naar India met een persoonlijk engagement. *Samaya*. ¹⁰² Ik neem me voor het leven *direct* te ervaren, vrij van alle *projecties* van denken en voelen. Een persoonlijke keuze. In plaats van het leven zelfgenoegzaam als een separaat '*ik*' vanaf de zijlijn te bekijken, wil ik me volledig onderdompelen in het *NU*. Vrij van mijn zelf gecreëerde verhalen en drama's. ¹⁰³ Van mijn fantasie. Van mijn conditionering. Van mijn trots, mijn ego en mijn opinies. Vrij van alles wat me gescheiden houdt van anderen.

Ik weet dat mijn *mindfulness* extreem op de proef zal gesteld worden. Maar eveneens dat mijn leven zinvoller wordt naarmate mijn *mindfulness* groeit. Mijn opmerkelijke aandacht gericht op '*de oceaan van ontstaan en vergaan van de dingen*'. ¹⁰⁴ *Udayabbaya*. ¹⁰⁵

Vergankelijkheid. De sleutel tot inzicht: beseffen dat het niet onze vergankelijkheid is die ons doet lijden, maar wél ons *verlangen* om bestendig te zijn. Dat verlangen géén éneke substantialiteit in zich draagt. Dat het ontstaat en opnieuw vergaat. Dat écht inzicht—échte wijsheid—erin bestaat in jezelf te realiseren ¹⁰⁶ dat élke ervaring vergankelijk is. *Anicca*.

Ik wil mezelf confronteren met de vergankelijkheid die mij naarstig in haar wurggreep houdt. En dit op elk moment méér en méér. Elk ogenblik beseffen dat niets eeuwig is. Dat alle fenomenen samengesteld zijn uit en afhankelijk van de interactie van de vier elementen. Dat het hele universum slechts één doorlopende manifestatie van energie is. Dat er géén éneke vastheid bestaat. Dat alles in mekaar vloeit. Een *proces*. Een *flow*. Een *flux*. ¹⁰⁷ Dit diepe, heldere besef van afhankelijk ontstaan (*P. paticca samuppada*) ¹⁰⁸ dat elke begoocheling ontwortelt en doorsnijdt.

Ik wil me vrijmaken van mijn *sankharas* ¹⁰⁹ van verlangen en van afkeer. Ik neem me voor ze in detail te onderzoeken. Zodat ze, door forensisch onderzoek, zonder oordeel, zonder vorm van weerstand, de *leegte* van hun eigen textuur onthullen. Hun ontstaan en vergaan. Ik wil gelijkmoedigheid betrachten t.o.v. deze *likes & dislikes*. *Upekkha* tegenover het zelfgecreëerde, maar toch zo virtuele ‘zelf’. Gelijkmoedigheid als het uitgelezen antidotum tegen de angst voor vergankelijkheid. Geen verhaaltjes meer. Geen drama’s. Geen ‘worden’.

Satya Narayan Goenka: ¹¹⁰

• *Sukha ae nace nahin,
dukha ae nahin roya.*

*Donon men samarasa rahe,
Dharamavanta hai soya.*

*Niet dansen bij plezier,
niet jammeren bij pijn,
het evenwicht bewaren bij beide.
Zo leef je de Dhamma.*

*Sukha ae nace nahin,
dukha ae nahin roya.
Donon men samata rahe,
To hi mangal hoya.*

*Niet dansen bij plezier,
niet jammeren bij pijn,
gelijkmoedigheid bewaren bij beide:
dat is geluk. •*

Loslaten om naar binnen te (kunnen) kijken; om mezelf te (kunnen) observeren; om ruimte te (kunnen) creëren. De Ruimte: open en leeg. Wars van onwetendheid en eigendunk. Boeddhatuur—beseffen dat alles en iedereen Boeddha is.

De ruimte ervaren van de Boeddha die, met grenzeloze wijsheid, predikt voor het welzijn van allen. *Bodhicitta*.¹¹¹ De ruimte van de *bodhisattva Avalokiteshvara* die, met oneindig mededogen, luistert naar het huilen van de wereld. De ruimte ervaren van het loslaten om zo innerlijke vrede te realiseren. *Atthasamhita*.¹¹²

Vergankelijkheid: het experiëntiële *ervaren* van ontstaan en vergaan. Het zien en weten dat de Boeddha en de *arahants*¹¹³ bezweken zijn aan ziekte, ouderdom en dood. Dat de *Dhamma* in India na zowat zeventien honderd jaar bloeitijd dood en begraven was. En nog eens zes honderd jaar later zelfs compleet weggevaagd.

Dit *ervaren* door het zien van de ruïnes van de 84.000¹¹⁴ *stupas* van *Ashoka*¹¹⁵—de overblijfselen van ontelbare *viharas*¹¹⁶ en *chaityas*.¹¹⁷ Archeologische opgravingen observeren waarvan ik—als vrij onderzoeker en als alerte toeschouwer—wéét dat ze niet *kunnen* toebehoord hebben aan het tijdsgewricht van de Boeddha, maar slechts memorabilia —*ex voto*’s—zijn uit veel latere tijdruimten.¹¹⁸

Toch wil ik de energie voelen, de verwoesting, de vernieling, de veranderlijkheid die uit deze opgravingen spreekt. De energetische *vibraties* ontwaren die deze quasi immateriële activa bezielen. Hun aura van vergankelijkheid ontwaren—de vruchtbare grond voor spirituele beoefening.

Dhammapada:¹¹⁹

• *Iemand kan honderd jaar leven,
—zonder het ontstaan en vergaan van de dingen te zien.
Beter is één enkele levensdag van iemand,
die het ontstaan en vergaan van de dingen ziet.*

*Iemand kan honderd jaar leven,
—zonder het Doodloze te zien.
Beter is één enkele levensdag van iemand,
die het Doodloze ziet. ♪*

En op deze manier—'*dwelling in the here & dwelling in the now*'—in mezelf de waarheid *realiseren* waarover Hij sprak:¹²⁰

• *Maranenapi tam pahiyati
yam puriso mamidanti mannati.
Etampi veditva pandito,
na mamattaya nametha mamako.*

*Wanneer een persoon sterft, eindigt het 'ik'
dat zo zorgvuldig werd opgebouwd.
De Wijze die deze waarheid in zichzelf realiseert
zal zich nooit toewijden aan enig 'ik'. ♪*

Ik neem me dus voor om de lichamelijke en mentale ongemakken zonder klacht te verdragen. Met geduld en gelijkmoedigheid. Alert maar onthecht betrokken.

Maar evenzeer in de wijsheid ¹²¹ dat door dergelijke (bij wijle penibele) omstandigheden de spirituele urgentie (*P. samvega*) ¹²² zal worden opgewekt en aangescherpt. De urgentie om de Middenweg (*P. majjhima patipada*) te bewandelen.

—Pollutie vormt één van de grootste obstakels in Majjhimadesa—

Om het lijden van *samsara* te beëindigen. *Niyvana*. Om tot bevrijding van *dukkha* te komen. *Vimutti*. Om innerlijke vrede te realiseren. *Nibbana*.

Ik wil tijd maken voor reflectie en meditatie. *Sightseeing* transformeren tot *site-sitting*. Me één voelen met alles rondom mij. Met de totale destructie, die ons aller lot is. Met het *Proces*. Het eeuwige *proces* van de Wereld van de Vormen: ontstaan, bestaan en vergaan.

En me verbinden met het geheel. Aanvaarden wat *is*. De heelheid van het *proces* accepteren. De dingen zoals ze zijn. *Yatha bhuta*. ¹²³ Enkel zien. Horen. Ruiken. Smaken. Voelen. De gedachten laten voor wat ze zijn. Zónder de bewuste wilsintentie (*P. cetana*) om ze te veranderen of te verbeteren.

De *benchmark* voor elke *yogi*. Het richt- en referentiepunt dat zowel delicaat als uiterst subtiel is.

In deze *yatra* wil ik mezelf herontdekken. Ik wil in mezelf de Boeddha tegenkomen—een mens als ik—die onderwees dat het *Doodloze*, met zijn onovertroffen bevrijding (*P. vimutti*) en innerlijke vrede (*P. santi*) voor *alle* wezens binnen handbereik ligt: ¹²⁴

• *Open zijn de poorten van het Doodloze.
Laat allen die kunnen en willen horen,
met vertrouwen antwoorden.* •

Ik wil de innerlijke vrede ervaren die voortvloeit uit het inzicht dat mijn dood volkomen onbelangrijk is—'*sentir la enorme alegría al pensar que mi muerte no tiene ninguna importancia*'.¹²⁵

Ik wil '*zien dat het zien van vergankelijkheid verdwijnt*'.¹²⁶

Ik wil de woorden van de *Bhagavat* in de *Mahaparinibbana-Sutta* in mezelf laten resoneren:¹²⁷

• *Monniken, het is door het niet helder begrijpen,
door het niet laten doordringen
van de Vier Edele Waarheden,
dat ik, net als jullie,
deze lange cyclus van geboorte en dood*¹²⁸
heb doorlopen.

Van welke Vier Edele Waarheden ?

*Door het niet helder begrijpen
van de Edele Waarheid van het lijden;*

*Door het niet helder begrijpen
van de Edele Waarheid van de oorzaak van het lijden;*

*Door het niet helder begrijpen
Van de Edele Waarheid van de beëindiging van het lijden;*

*En door het niet helder begrijpen
van de Edele Waarheid van het pad
dat leidt naar de beëindiging van het lijden;
dat wij de cyclus van geboorte en dood hebben doorlopen.*

*Monniken, het is slechts door helder begrip
en door het laten doordringen
van deze zelfde Vier Edele Waarheden:
van het lijden;
van de oorzaak van het lijden;
van de beëindiging van het lijden
en van het pad dat leidt naar de beëindiging van het lijden;
dat het verlangen naar 'worden' afgesneden is.
dat het fundament van 'worden' vernietigd is.
Dat er geen 'worden' meer bestaat.* •

Op deze tocht wil ik me niet vermeien in *buddharupa*¹²⁹—het contingent aan zichtbare vormen die de misbegrepen leer van de Boeddha heeft opgebouwd en dat steeds verder prolifereert.

Tempels, gestileerde parken en warmwaterbronnen maken niet het voorwerp uit van mijn meditatie. *Anicca* des te meer. De aard van alle dingen. De natuurwet.

Ik zal de parken, de *Terai* aan de voet van de *Himalayas*, de beelden, de *stupas*, de ruïnes van de *viharas* en *chaityas* bekijken zoals ze zijn. *As they are*. Als vormen. Zónder in enig verhaal mee te stappen. Ik zal de meeslepende *chantings* aanhoren als geluid. Zónder mijn *bewust-zijn* te laten meegaan in het verhaal. Uitsluitend bewust van het *Proces*. Van het ontstaan (*P. uppada*)¹³⁰ en vergaan van de dingen. Bewust van de illusie van de Wereld van de Vormen.¹³¹ Bewust van de begoocheling van een afgescheiden zelf.

Yatha bhuta nana dassana.

Zoals de *Sambuddha* het gedacht, bedoeld én uitgesproken heeft, conform de woorden van *Assaji*, die het inzicht uit eerste bron aanhoorde¹³² en aan *Sariputta* reciteerde:

• *Ye dhamma hetuppabhava, tesam hetum Tathagato aha.
Tesan ca yo nirodho,
evamvadi Mahasamano*

*Van alle geconditioneerde verschijnselen
heeft de Tathagata het ontstaan uitgelegd.
Evenals het vergaan.
Dit heeft de Grote Samana gezegd. •*

Ik zal deze manifestaties van de *Dhamma* gelijkmoedig bekijken. Deze ‘vormen van de *Dhamma*’ beschouwen als *upayas*.¹³³ Als loutere hulpmiddelen die mijn inzicht stutten. *Vitakka*. Me eraan laven zonder me eraan te hechten. In het besef dat alle verschijnselen—ook de *upayas*—steeds dezelfde kenmerken in zich dragen: vergankelijkheid, onvrede en zelfloosheid.

Ik neem me voor me niet te vereenzelvigen met de Vormen van de Wereld—niet met de geneugten, maar evenmin met de ellende die dagelijks mediatiek over mij wordt uitgestort—maar met de ruimte waarin de vormen ontstaan. En waarin ze vergaan.

Er zal in mijn *zien* niets dan *zien* zijn. In mijn *horen* niets dan *horen*. In mijn *ruiken* niets dan *ruiken*. In mijn *proeven* niets dan *proeven*. In mijn *voelen* niets dan *voelen*. In mijn *kennen* niets dan *kennen*. Zónder verhalen. Zónder drama’s. Zónder fantasie. Zónder geconditioneerde perceptie. Zónder de sluier van automatische vooroordelen en geconditioneerde gewoontepatronen.¹³⁴ Zónder reactie. *Spontaan*. Enkel geconcentreerde aandacht en gelijkmoedigheid. Als een stille getuige. Als een waarnemer. *Bearing witness*.

Ik huiver wanneer ik merk dat de beoefening van *Dhamma* uitsluitend rond uiterlijke vormen draait: de *Borobodurs*, *Bodhgayas* en *Schwedagons* van deze wereld. Formele aspecten van waarheid, die tot religie verworpen zijn, maar die—*in se*—weinig verbinden. Lege hulzen. Dergelijke manifestaties halen, net zo min als woorden en concepten, mijn persoonlijke eindtermen niet.

Shin'Ichi Hisamatsu ¹³⁵ is hier mijn onbetwiste leermeester:

• *De Boeddha kan nooit als object [of concept] worden gekend,
maar énkél als Zelf-ontwaakte existentie,
als Ontwaken ontwaakt tot Zichzelf.* •

Ik *wéét*: wie de Boeddha buiten zichzelf zoekt, zal hem niet vinden. Elke queeste in die richting zal ijdel blijken. Ik zal me dus—op deze *yatra*—mentaal afzonderen (*P. citta-viveka*), in de wetenschap dat mijn wijze *Sangha*-reisgenoten dit ook onverdroten zullen doen, omdat in afzondering gelijkmoedigheid groeit en een dieper inzicht van onze plaats in de wereld.

Ik zal het constante bombardement van zintuiglijke stimulatie en geconditioneerde afleiding stoppen. Me zoveel mogelijk onthouden van lezen en schrijven. En de fysieke en mentale stilte slechts verbreken voor problemen van praktische aard. Edele stilte. ¹³⁶

Sutta Nipata: ¹³⁷

• *Yadunakam tam sanati,
yam puram santameva tam.
Addhakumbhupamo bala,
rahado purova pandito.*

*Dingen die leeg zijn maken lawaai;
Wat vol is, is altijd stil.
De dwaas is als een halfgevolle pot,
De Wijze is als een diepe, stille vijver.* •

Ik wil niet terugkeren als dezelfde persoon die vertrokken is. Niet beladen met allerlei materiële en mentale spullen—zoals een *samoerai* met zijn oorlogsbuit. Ik wil vooral *lichter* thuiskomen. Hoe minder ballast ik bij me draag bij thuiskomst, hoe subtieler ik zal geworden zijn.

Met minder '*ik*'. Met minder '*parafernalía*'. Met minder '*vormen*'. Nederiger. *Anunnata*. ¹³⁸ Met minder '*stof op de oogleden*'. Met méér *ruimte*. *Ruimte* die groeit naarmate mijn '*ik*' verdwijnt. Naarmate mijn '*ik*' niet meer de hoofdrol speelt in die persoonlijke derderangs zwart/wit-film.

In de edele stilte van mezelf zal ik de *Dhamma* inademen. Als een bevrijd man. Met de *Buddhapada* ¹³⁹ als mijn richtsnoer. Zónder taboe. Zónder dogma.

• *Breathing in, breathing out.
I am fresh as the dew.*

*I am solid as a mountain.
I am firm as the earth.
I am free.*

*Breathing in, breathing out.
I am water reflecting
What is real, what is true,
And I feel there is space
Deep inside of me.
I am free. I am free. I am free. ♣¹⁴⁰*

Aandachtig en gelijkmoedig. *Sati en upekkha. Vipassana.*

Door aandacht zal ik *anicca, dukkha* en *anatta* realiseren. Door gerichte opmerkzaamheid op de gewaarwordingen *in, op* en *doorheen* mijn lichaam—*van de top van mijn hoofd tot de tippen van mijn tenen. En van de tippen van mijn tenen tot de top van mijn hoofd*’.

Géén 'worden' meer. Geen ellende meer. Geen *dukkha* meer. Bevrijding. Innerlijke vrede—de '*rust-na-inspanning*'.

Dhammapada:¹⁴¹

• "*Sabbe sankhara anicca*" *ti
yada pannaya passati
atha nibbindati dukkhe
esa maggo visuddhiya.*

*“Alle geconditioneerde dingen zijn vergankelijk !”
Wie dit met wijsheid ziet,
beëindigt dukkha.
Dit is het pad van zuivering. ♣*

De diepe, diepe wijsheid van de Boeddhas.

Dit is het perspectief waarin ik deze reis plaats. Een *yatra* in een sacrale ruimte die doordrenkt is van de vibrerende kracht van de Boeddha, de *Dhamma* en de *Sangha*. Een inspirerende pelgrimstocht '*om zowel de kern van de wereld als die van mezelf te ervaren*'.¹⁴²

Finaal zal deze invalshoek het resultaat van mijn expeditie bepalen. Ondanks het feit dat ik, zonder twijfel—zoals de Chinese *bhikkhus Faxian* en *Xuanzang*—nu eens op *dit*, dan op *dat* eiland schipbreuk zal leiden. Maar met *adhitthana* zal ik mijn *Ithaka* bereiken. *Odysseus* achterna.

Mijn ervaringen zullen een diepere betekenis verwerven wanneer ik weer thuis ben. Op mijn *zafu*—in de geborgen stilte van mijn persoonlijke *vihara*—zullen deze experiëntiële ervaringen groeien, zich verdiepen en zich muteren tot blijvende inzichten. Tot *nanas*.

Het inzicht dat alle levende wezens 'Boeddha' zijn. Alle wezens. In *dít* moment. In *élk* moment. Wijsheid buiten woorden, concepten en de geschriften om. Niet bedelend om woorden. Noch smekend om geen woorden. Inzicht dat elk sectarisme overstijgt. Elke dualiteit atrofieert. Inzicht dat transformeert. Inzicht dat transcendeert. *Voorbij* gaat. *Voorbij* 'voorbij' gaat. Transmissie. Als de opgestoken lotus-bloem tussen de vingers van de *Bhagavat* op de *Gijjhakuta*—de *Gierenpiek* in *Rajagaha*. En de instemmende buiging, inclusief het besmukte lachje, van *Maha Kassapa*: wijsheid-die-voor-wijsheid buigt; mededogen-voor-mededogen. Een transmissie waarin zowel de Boeddha als *Maha Kassapa* tijdloos in ruimte oplossen. ¹⁴³

Guy Eugène Dubois,
Calpe, 28 maart 2019